

Jozef naar de gevangenis

Periodethema: Jozef
Genesis 39

a. Jozef wordt bevorderd (Gen. 39: 1-6a)

UITLEG VAN DE TEKST

Aan het slot van Genesis 37 lezen we hoe Jozef in Egypte door de Midianieten of zoals hier in vers 1: Ismaëlieten, verkocht werd aan Potifar, 'een hoveling van Farao, een overste der trawanten, een Egyptisch man'. Potifar heeft een hoge positie aan het hof als officier van Farao's lijfwacht. Hij is als zodanig onder meer verantwoordelijk voor de gevangenis en voert indien nodig executies uit. Bij deze man komt Jozef als slaaf in huis. Wat een veranderingen voor de jonge Jozef! Enkele dagen geleden sliep hij nog in de tent bij zijn vader te Hebron. Van de geliefde zoon van een aanzienlijke herdersvorst is hij nu ineens de slaaf van een officier geworden. In Hebron hoorde hij vaak hoe zijn vader de Heere aanriep. Daar nam de Heere de hoogste plaats in, maar in deze nieuwe omgeving wordt God niet gediend. De Naam van de God van Israël is in het huis van Potifar onbekend. In Egypte zijn heel andere goden. Potifars naam wijst op de zonnegod Ra. Potifar betekent: gewijd aan Ra. Alles lijkt tegen Jozef te zijn en toch lezen we in vers 2: 'en de Heere was met Jozef.' Jozef is zijn vader kwijt, zijn moeder heeft hij aan de dood moeten afstaan, zijn broers haten hem en in dat grote huis van Potifar is er ook niemand die naar een slaaf omziet. In dit alles was de Heere met Jozef. Hij laat Jozef niet in de steek. Waaruit dat blijkt? In Psalm 105: 19 lezen we dat de rede des Heeren hem doorlouterd heeft. Dat betekent dat de Heere in die moeilijke ogenblikken woorden van troost en ondersteuning sprak tot het hart van Jozef.

Het is ook door anderen te zien dat de Heere met Jozef is. IJverig en nauwgezet doet hij zijn werk. Hij hoeft niet op het veld te werken, maar mag binnenshuis dienen. Jozef was in het huis van zijn heer (vers 2), d.w.z. 'hij liep niet weg naar zijn vader of elders, maar voegde zich met geduld en getrouwheid in den staat waartoe hij door God vernederd was' (kanttekeningen). Ook Potifar ziet dat de HEERE met Jozef is en hem zegent. Hij merkt dat deze slaaf een andere slaaf is dan de overige slaven. In Jozefs leven straalt zoveel uit van de vreze des Heeren, dat het niet onopgemerkt blijft. Eén van de kenmerken van deze vreze des Heeren is getrouw zijn in het dagelijks beroep. Jozef doet zijn werk onderworpen en zonder gemopper. Potifar ziet dat de HEERE al wat Jozef doet, voorspoedig maakt. Jozef wordt hierdoor bevorderd. En dat gebeurt niet één keer, maar telkens weer. Hij klimt hierdoor op van slaaf tot persoonlijke dienaar van Potifar, ja, tot een opzichter over het gehele huis, tot de overste van alle bezittingen van Potifar (vers 4). Dan is er ook in het hele huis voorspoed, overal waarover Jozef is gesteld gaat het voor de wind. Niet alleen binnenshuis, maar ook buitenshuis, op het veld. Potifar bemoeit zich nergens mee dan met het brood. De Egyptenaren aten namelijk niet met de Israëlieten. We zien dat straks ook in Gen. 43 wanneer Jozef met zijn broers eet en de Egyptenaren apart. Zij bewezen namelijk goddelijke eer aan de kalveren en ossen die de Israëlieten slachtten en aten. Misschien kunnen we onder 'het brood, dat hij at' ook zijn privé zaken verstaan.

TER OVERWEGING

Als de Heere met je is, dan kun je zoals Jozef overal zijn. Ook al voel je je dan eenzaam, omdat er mis-

schien niemand is die de Heere dient. Hij wil je ook in zulke omstandigheden, wanneer alles tegen is, schenken wat nodig is en laat je niet in de steek.

Jozef is zeer plichtsgetrouw in zijn werk ten opzichte van hen die over hem gesteld zijn. Hoe is dat bij ons? Mopperen we vaak bij het werk wat we moeten doen? Jozef brengt hier het vijfde gebod 'Eert uw vader en uw moeder' en daarmee worden ook allen die over ons gesteld zijn, in praktijk (Heidelbergse Catechismus, zondag 39).

Wat leidt de Heere alles op een wonderlijke wijze. Bij Potifar wordt Jozef geoefend om strak leiding te geven. Zo iets zien we altijd achteraf. Iemand zei eens: 'Gods voorzienigheid is het beste te lezen op z'n Hebreeuws: van achter naar voren!' De Heere zegent om Jozefs wil, zo lezen we in vers 5. Dat doet ons denken aan de bekende woorden: om Christus' wil. Alleen om de wil van die meerdere Jozef is er zegen te verwachten voor tijd en eeuwigheid.

b. Jozef wordt verleid (Gen. 39: 6b-12)

UITLEG VAN DE TEKST

Aan het eind van vers 6 wordt vermeld dat Jozef schoon van gedaante en schoon van aangezicht was. Jozef was een knappe jongen om te zien en daar krijgt hij veel last mee. De vrouw van Potifar wordt verliefd op hem. Nu was in die dagen in Egypte overspel iets heel gewoons. Het land was berucht om zijn trouwbreuk. Maar het oog op iemand hebben als je getrouwd bent, is zondig. Deze vrouw neemt het niet zo nauw met liefde en huwelijksrouw en probeert Jozef te verleiden. 'Lig bij mij', zegt de vrouw. Ze eist Jozef op, wil overspel met hem doen en haar wettige man ontrouw worden. Maar Jozef weigert. Ondanks alles wat ze hem voor ogen houdt. Hij wil dit zijn heer niet aandoen. Hij heeft alle macht van hem gekregen. Alleen zijn vrouw heeft hij niet gekregen. Jozef wil het vertrouwen dat hij geniet bij zijn heer, niet beschamen. Maar bovenal kan hij dit de Heere niet aandoen. 'Hoe zou ik dan dit een zo groot kwaad doen en zondigen tegen God?' Als hij aan de vrouw zou toegeven, zou hij de Heere beledigen in Zijn trouw en krenken in Zijn liefde. Jozef weigert, terwijl de vrouw van Potifar dag in dag uit daarover spreekt. De satan weet dat een kind van God soms staande blijft bij een eenmalige verzoeking, maar op den duur valt bij herhaalde verzoeking. Dan breekt er een dag aan waarop er niemand thuis is. De vrouw van Potifar grijpt Jozef bij zijn kleed en dwingt hem bij haar te liggen. Maar hij beheerst zich. Jozef geeft niet toe, liever zonder kleed met de Heere, dan met deze vrouw zonder de Heere. Temidden van

de verleidingen blijft Jozef staande. Hij vlucht. Jozef haat deze zonde, maar vliedt, vlucht ook voor deze zonde.

TER OVERWEGING

In dit gedeelte zien we dat de satan niet stil zit. Ook in dit hoofdstuk blijkt de strijd tussen het slangenzaad en het vrouwenzaad. Wanneer Jozef ondergaat zal het geslacht van Jakob straks sterven van de honger in Kanaän en zal de Messias niet geboren kunnen worden. Calvijn schrijft dat de schoonheid van gedaante voor Jozef een oorzaak van veel verdriet is geweest en dat wij daarom maar niet de gaven van het lichaam moeten zoeken die bij de mens in ere zijn. Hoe mooier we zijn of proberen te worden, des te meer zullen we in aanzien stijgen bij de wereldse mensen, die alleen belangrijk vinden wat voor ogen is en aan des groter verleiding en hoogmoed zullen we blootstaan. Wat is nodig te bidden: leid ons niet in verzoeking. Wat is het ook nodig om de vele verleidingen op seksueel terrein te ontvluchten.

Laat maar in uw vertelling duidelijk doorklinken dat het niet Jozef is die de verleiding van de boze overwint, maar het is de meerdere Jozef, Die hem hier kracht geeft en uit Wie Jozef hier mag strijden. Wat is de Heere Jezus verzocht! Niet een paar weken, maar Zijn hele leven lang. Tijdens de verzoeking in de woestijn zei de duivel: 'lig bij mij, kniel voor mij en alle koninkrijken der aarde zullen uw deel zijn.' 'In alle dingen verzocht', zegt Hebr. 4. Hij is staande gebleven in alle verzoeking en in alle strijd door Zich te houden aan het Woord. En daarom kunnen allen die Zijn verschijning hebben lief gekregen alleen staande blijven in Hem. 'De HEER' zal u steeds gadeslaan, opdat Hij in gevaar, uw ziel voor ramp bewaar'

c. Jozef wordt beschuldigd (Gen. 39: 13-18)

UITLEG VAN DE TEKST

Als Jozef is gevlucht, begint de vrouw van Potifar te roepen waarop er een aantal knechten komen. Dan beschuldigt ze allereerst niet Jozef, maar haar man: 'hij heeft ons die Hebreeuwse man ingebracht.' Hebreeërs waren in de ogen van Egyptenaren verachtelijke mensen, want de Hebreeërs waren meestal schaapherders en dat was in de ogen van de Egyptenaren een gruwel. Zo noemt ze Jozef verachtelijk om het huis tegen hem op te hitsen. 'Hij is gekomen om bij mij te liggen en toen ik om hulp riep, vluchtte hij.' Zo beschuldigt zij Jozef op valse wijze van poging tot aanranding. Het bewijs heeft ze in haar handen: het opperkleed van Jozef. Ook Potifar wordt op deze wijze bedrogen. Ze ver-

telt hetzelfde verhaal aan haar man en hij gelooft zijn vrouw op haar woord, zonder Jozef eerst te horen.

TER OVERWEGING

Wat moet dit niet een geweldige beproeving voor Jozef zijn geweest. Hij heeft al die tijd niets gezegd over de verkeerde bedoelingen van de vrouw van Potifar. Hij heeft gezwegen in de hoop dat ze tot inkeer zou komen. Nu dreigt hij het met de dood te moeten bekopen. Hoewel Jozefs oprechtheid duidelijk uit zijn leven is gebleken, hecht Potifar toch meer waarde aan het verhaal van zijn vrouw. Hij kiest voor de vrede van zijn huis. Wat lijkt Potifar veel op Pilatus. Pilatus wist heel goed dat Jezus onschuldig was, maar wilde Jood en keizer te vriend houden. Zo heeft de Heere Jezus onschuldig geleden om schuldigen te kunnen redden. Ook zij die bij Christus horen krijgen in deze wereld te maken met smaad en onrecht (vgl. 1 Petrus)

d. Jozef komt in de gevangenis (Gen. 39: 19-23)

UITLEG VAN DE TEKST

Potifar hoort het verhaal van zijn vrouw en gelooft haar, zonder dat hij hoor en wederhoor toepast. Was dat omdat Jozef, ondanks zijn positie in Potifars huis, toch een slaaf was? En wat had een slaaf in te brengen? Of had het te maken met het slappe karakter van Potifar; hij durfde niet tegen zijn vrouw in te gaan. Opmerkelijk is dat Potifar Jozef niet ter dood liet brengen. Kon hij toch eigenlijk niet geloven wat zijn vrouw hem vertelde? Was hij te zeer aan Jozef gehecht? Hoe het ook zij, Jozef bleef gespaard. En... zo moeten we het uiteindelijk zeggen: onder de voorzienigheid van God! De Heere had met Jozefs leven nog een bedoeling. Dit neemt echter niet weg dat we ons levendig kunnen voorstellen dat Jozef er niets van begrijpt. Hij was eerlijk. Kwam zelfs op voor de naam en de eer van God (vers 9). En nu zit hij hier in de koninklijke strafgevangenis. Hoe is dat alles te rijmen? Hoe herkenbaar en menselijk deze gedachten ook zijn – en vergeet ook niet dat in zulke omstandigheden de boze doorgaans niet stil zit – toch is er ook een andere kant. We lezen opnieuw: ‘doch de HEERE was met Jozef’ (vers 21). De Bijbel vertelt ons nergens dat de Heere op dit moment iets tegen Jozef zegt, maar toch mag hij het ondervinden, wat Paulus mag horen uit de mond van de Heere: ‘heb goede moed’ (Hand. 23: 11). Ook ‘wendde de Heere Zijn goedertierenheid tot hem’. De Heere is bewogen over en met Jozef en helpt hem. Hij schenkt Jozef genade om niet verbitterd te worden. Hij geeft Jozef kracht om op God te vertrouwen en het

van Hem te verwachten. God had toch al tot Jozef gesproken door de dromen? Dat moet hem toch iets geleerd hebben van Gods grote gedachten over hem. En ook al zegt de Heere niets tegen Jozef; Hij laat in de verandering van Jozefs positie blijken dat Hij met Jozef is. De Heere deed hem de genegenheid van de overste van de gevangenis winnen. En zo gebeurt hier hetzelfde als in het huis van Potifar: de overste van de gevangenis draagt de verantwoordelijkheid voor de medegevangenen aan Jozef over. Ook hier moeten we er niet vanuit gaan dat de overste van de gevangenis bekend was met de enig levende en waarachtige God. Maar ook hier kwam het besef dat Jozef onder bijzondere bescherming en zegen van zijn God stond (vers 23).

TER OVERWEGING

In de dromen die Jozef droomde, heeft de Heere laten zien dat Hij grote gedachten over hem had. Maar het gaat wel in precies tegenovergestelde weg, dan de dromen deden vermoeden. Jozef wordt zwaar beproefd. En hoe kan juist in de beproeving de boze een gemakkelijke prooi aan ons hebben. Toch blijkt ook hier dat de Heere Jozef niet begeeft en niet verlaat. In de beproeving geeft Hij telkens verlichting en laat Hij niet toe dat Jozef boven vermogen verzocht wordt (1 Kor. 10: 13). Het is de Heere Die Jozef staande heeft gehouden en vast heeft gehouden. En is het niet juist daar, waar de Heere werkt, wij op Hem worden geworpen? Zondag 10 uit de Heidelbergse Catechismus over Gods voorzienigheid kan hierbij worden betrokken.

GELOOFSLEER

- Gewezen kan worden op zondag 10 van de Heidelbergse Catechismus. In deze zondag gaat het over Gods Vaderlijke voorzienigheid, waarbij duidelijk wordt dat niets in ons leven toevallig gebeurt. De geloofswetenschap dat de Heere regeert mag in voorspoed dankbaarheid, in tegenspoed geduld en voor de toekomst vertrouwen wekken (vgl. ook Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 13).
- Zondag 39 van de Heidelbergse Catechismus legt uit dat het bij het vijfde gebod gaat om gehoorzaamheid en trouw aan allen die over ons gesteld zijn.
- Zondag 41 van de Heidelbergse Catechismus legt uit wat het zevende gebod van ons vraagt en legt de vinger bij huwelijksrouw en eerbaarheid.
- In zondag 49 van de Heidelbergse Catechismus komt in relatie tot de bede ‘Uw wil geschiede’ aan de orde dat dit ook betekent dat we bidden om trouw te mogen zijn in onze arbeid.
- Zondag 52 van de Heidelbergse Catechismus leert ons bidden om bewaring in de verzoeking.

